

Јелисавета К. МИЛОЈЕВИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 27. 10. 2017.
Прихваћен: 27. 12. 2017.

СТО ГОДИНА СРПСКЕ ДВОЈЕЗИЧНЕ
ЛЕКСИКОГРАФСКЕ ПРАКСЕ: ЕНГЛЕСКО-СРПСКИ,
И СРПСКО-ЕНГЛЕСКИ РЕЧНИЦИ
ОД 1908. ДО ДАНАС

Рад се бави историјом српске (српскохрватске) двојезичне лексикографије на примеру енглеско-српских и српско-енглеских речника објављеним током последњих сто година. Обухваћени су и први билингвални речници Срба у дијаспори. У разматрање је укључена и најновија лексикографска пракса, у електронском облику доступна на Интернету и у андроид апликацијама. Предмет пажње су само општи речници, изузети су речници појединих струка. Преглед је информативног и критичког карактера. Описују се и пореде концепције речника и лексикографска решења у вези са компилирањем грађе и презентовањем одредница на више језичких нивоа: фонетском, морфолошком, синтаксичком, семантичком, стилском. Размишљање о домету домаће лексикографске праксе ставља се у контекст савремених тенденција у свету.

Кључне речи: лексикографија, двојезична лексикографија, општи речници.

Рад започињемо прегледом двојезичних, општих речника: енглеско-српских и српско-енглеских почевши са годином 1908. Избор речника који су приказани покрива период од сто година. Циљ рада, међутим, није историографски – одабирани су речници са различитих временских пресека, у илустративне сврхе – и истраживачка амбиција и намера није да се да исцрпан инвентар, попис, укупне лексикографске двојезичне продукције, већ да се сагледају и упореде различите концепције и лексикографска решења у вези са одабиром и презентовањем грађе и да се прегледу да критички карактер, где реч *критика* узимамо у њеном изворном значењу: *критиковати* значи правилно расуђивати (од грчког: *критике техне* κριτική [τέχνη] : вештина

---

*jelce@eunet.rs

просуђивања; в. Филиповић 1965, 223); испитивати ваљаност основних поставки. *Критика* у ширем смислу узимамо да значи способност човека, која га, као моћ разумности, чува од варки и заблуда. Речи *критика* и *критиковати* не узимамо у њиховом, данас од извора удаљеном и помодном значењу: износити негативне стране нечега.

Подаци који се дају у овом приказу потичу из више извора: самих речника у које смо директно имали увид, као и из пратећих докумената и књига објављених заједно са речницима на које се односе, такође и пописа – библиографија – које су сачинили други истраживачи. Један такав извор, на пример, била је библиографија: *Важни стручни приручници на енглеском језику* аутора Љиљане Станић (Станић: 1983). Први по реду речник који ћемо поменути јесте *Pocket Dictionary of the English and Serbian Languages with the Pronunciation in Both Languages* (1908, Chicago: Књижара Душана Поповића). Овај *Цепни речник енглескога и српскога језика са изговором*, у издању Књижаре Душана Поповића и објављен у Чикагу, 1908. године, јесте први речник Срба у емиграцији у Сједињеним Америчким Државама. Речник је настао као израз потребе српских исељеника у Америци за једним добрим српско-енглеским речником. Аутор предговора каже: „Познато је свакоме да је човек без језика нијем [...] Ми Срби у Америци смо заостали за другим народима. Скоро све народности у овој земљи боље од нас говоре енглески, а све због тога што имају своје и енглеске рјечнике”. Импресионаира дирљиво написани предговор а речнику додељујемо дужну пажњу јер је то први двојезични речник Срба у Америци и што представља драгоцену грађу за етнографске студије и изучавање везе између језика и културе.

Поменимо још један српско-енглески и енглеско-српски речник с почетка двадесетог века: *Serbian-English and English-Serbian Pocket Dictionary* (L. Cahen 1916) Луија Кајена, објављен у Лондону, 1916. Оба дела речника су подједнаког обима. У предговору аутор каже да је речник предвиђен за употребу углавном у источном делу српскохрватске језичке територије. Других објашњења у вези са српскохрватским језичким материјалом нема, а у вези с енглеским (варијантама, евентуалним опредељењем за једну варијанту, начином одбира и обраде енглеске језичке грађе, као и о начину представљања грађе у речнику) нема никаквог објашњења. Методологија израде речника није дата па је и критичка оцена речника немогућа. Примедба да речнику не претходе никаква релевантна објашњења има мању тежину него иста примедба која се односи и на много веће, амбициозне и претенциозне речнике (уп. *Enciklopedijski englesko-srpskohrvatski rečnik* Ristića, Simića i Popovića, 1974).

New English and Serbo-Croatian and Serbo-Croatian English Dictionary with Correct Pronunciation and Appendix. Chicago: Pilandech's Publishing House, s. a. *Novi srpsko-hrvatski-englесki i englesko-srpsko-hrvatski rečnik sa tačnim izgovorom i pridodatkom* представља двојезични речник енглеског и српскохрватског језика у оба смера. У речнику не постоји податак о аутору и години издања. На основу предговора, по лексици и стилу, могло би се закључити да је речник старијег датума. Не постоји податак о броју речи у речнику. Уз наведене речи није дата врста речи а ни примери за њихову

употребу. На почетку су дата кратка општа упутства о изговору, док касније, у самом речнику, није дат изговор уз поједине речи. У делу српскохрватско-енглеског речника дат је и изговор. Међу преводне еквиваленте укључени су и синоними. О основама израде речника и о изворима не дају се никакви подаци.

Bogadek, F. A. *New English-Croatian and Croatian-English Dictionary*. New York: G.E. Stechert & Co, 1944 (second edition). Прво издање овог речника је изашло 1926. године. Из предговора се види да аутор сматра да је његов речник први те врсте, дакле да не зна за речник који је издала Књижара Душана Поповића 1908. Одреднице у овом речнику не садрже примере за поједина значења речи и није се, на пример, бавио фразним глаголима. У додатку речнику дата је кратка граматика енглеског језика, а затим и преглед најчешћих погрешака у говору и изразима, правописна правила, преглед страних речи, преглед фраза и попис личних имена. О изворима речничке грађе се не каже ништа.

Овај речник, као и све претходно приказане, повезује изразита прагматичност, оријентација на употребно, уз одсуство дисциплине у замисли и остварењу и ненавођење основних података који би речницима, као алату од значајне вредности, давао кредибилитет. Као што смо видели, изоставља се чак и име састављача, такође и година издања. Запажамо да и многим примерима из савремене речничке продукције – арсенала електронских лексикографских ресурса – недостаје декларација: одговори на елементарна, *sine qua non*, питања: ко, кад, како и зашто. Прегледом речника из електронских извора, доступних путем веб портала, џепних електронских речника и апликација намењених средствима мобилне комуникације, запажа се да су они по-наме, тј. да се аутор/аутори/уредници не наводе, некад се крију иза речи „тим”, на пример: „Тим сајта srpskijezik.com обећава да ће се у току 2017. године на сајту наћи *ГраMATика српскога језика* са сто двадесет хиљада речи и њихових комплетно обрађених облика” (види: *Srpski jezik. Rečnici i alati na webu*). Поменути сајт, по сопственим речима, тежи томе да постане бесплатни јавни језички сервис. Двојезични енглеско-српски и српско-енглески речници које смо прегледали, урађени као апликације за мобилне телефоне, такође су безимени у смислу да се не појављују имена аутора, а у најбољем случају каже се само да је речник, на пример, произведен у Русији (*developed in Russia*) или у Холандији (*developed in Netherlands*). Посебно смо обратили пажњу на речнике који су доступни без новчане накнаде јер је претпоставка да ће управо за њих владати највеће интересовање па ће учинити и највећу штету уколико се покаже да нису добри у стручном смислу. Речници које смо прегледали: један, бесплатни, чији је фонд четрдесет хиљада речи преузело је петнаест хиљада корисника, а други, такође бесплатни, обима педесет девет хиљада двеста речи преузело је десет хиљада корисника. Грешке које смо затекли насумичним прегледом биле су елементарне. Податке о методологији – одговор на питање како? нисмо нашли. У вези са временским одређењем настанка речника само каткад налазимо на годину и датум.

Milan Drvodelić: *Englesko-hrvatski rječnik*. Zagreb: St. Kugli, 1946; Milan Drvodelić: *Hrvatsko ili srpsko-engleski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga, 1982 (prvo izdanje 1953). Садржај речника из 1946. је следећи: предговор (једна страна), речник, правописне промене, кратка граматика, властита и географска имена, скраћенице, енглеске мере и новац. У предговору се на каже ништа о изворима из којих је црпена грађа, о начину скупљања грађе, не излаже се било каква концепција речника и не образлаже методологија. О речнику је, стога, веома тешко изрећи оцену. Наредни речник истог аутора, из 1953, и остала његова издања све до 1982, не разликују се суштински од речника из 1946. Разлике су, што се начина презентације грађе тиче, малобројне и маргиналне.

Ratimir Cvetanović: *Rečnik englesko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-engleski sa engleskom gramatikom*. Sarajevo: Džepna knjiga, 1954 (treće izdanje). Речник је први пут издат у Београду 1938. године. У иностранству су до 1954. године објављена још четири издања овог речника, и то у Лондону – два комплетна и једно скраћено издање (само енглеско-српски део) и у Њујорку једно комплетно издање. Заснован је на познатим енглеским речницима и на речницима домаћих аутора: Лохмера и Петровића. Цветановићев речник је један од првих цепних речника. Писан је једноставно, тако да му је и употреба једноставна. Изговор енглеских речи је дат врло упрошћено. У речник нису унесене многе речи које су изведене од исте основе додавањем разних наставака. Очекује се да корисници речника знају поједине продуктивне наставке и њихова значења. Овакво очекивање писца овог речника сматрамо нереалним и изостављање великог броја изведених речи крупним недостатком. Речник садржи и граматички део. Не дају се подаци о броју речи. Уочава се да је српскохрватско-енглески део речника за око трећину мањи од енглеско-српскохрватског.

Rudolf Filipović: *Englesko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Zora, 1955. Десето издање овог речника изашло је 1980. године под називом *Englesko hrvatski ili srpski rječnik*. У речнику нема података о начину ексцерпирања лексичке грађе ни о концепцији њене обраде. О квалитету речника се индуктивно тешко може са озбиљношћу судити. Уколико је, међутим, судити по броју издања, онда се са сигурношћу може рећи да овај речник има публику и да га она сматра добрим и корисним.

Milovan Antunović-Kobliška: *Srpsko-hrvatsko–engleski rečnik*. Beograd: Naučna knjiga, 1957. Речник садржи тридесет пет хиљада речи и израза општеговорног и делимично стручног језика из разних области. Један је од ретких речника који даје попис грађе на којој се темељи.

Мортон Бенсон (Morton Benson) је саставио три речника: *Englesko-srpsko-hrvatski rečnik*, *Srpskohrvatsko-engleski rečnik* i *Engleko-srpskohrvatski i srpsko-hrvatsko-engleski rečnik*. Сва три речника су заједнички објавили Pennsylvania University Press и београдска Просвета, неке у више издања. Трећи наведени речник представља скраћену верзију двају речника истог аутора. У овај једнотомни речник, који у скраћеној верзији удружује претходна два, унета је и кратка граматика енглеског језика. Речницима претходи предговор, затим

следи увод (општи део и начин обраде одредница) и то на енглеском и, паралелно, на српскохрватском језику, затим библиографија, листа скраћеница, речник и додатак. Израду ових речника су финансирале америчке институције. Рад на речницима је обављен на Универзитету у Пенсилванији. Истакла бих, овом приликом, чињеницу вредну пажње, а која се не помиње, а та је да је речнике саставио Мортон Бенсон у, истичем, сарадњи са Биљаном Шљивић-Шимшић, што јасно стоји на унутрашњој корици речника, истакнуто равноправно великим словима (“Morton Benson with the collaboration of Biljana Šljivić-Šimšić”). Б. Шљивић-Шимшић рођена је 1933. у Београду, дипломирала је у Београду, докторирала на Харварду (Harvard University) и радила као доцент на Универзитету Илиној (University of Illinois, Chicago), у Чикагу, Одељењу за словенске језике. Она лично је саставила следећи двојезични речник: *Srpskohrvatsko-Engleski Serbocroatian-English words* у обиму од 337 страна. Мислим да смо јој дужни указати достојно поштовање.

Светомир Ристић, Живојин Симић и Владета Поповић су аутори Енциклопедијског енглеско-српскохрватског речника (*Enciklopedijski englesko-srpskohrvatski rečnik*, Београд: Prosveta, 1955). Речнику претходи предговор у којем се само побрајају сарадници на изради речника, напомиње чињеница да је Владету Поповића смрт омела да испуни свој задатак, те да сву одговорност преузимају на себе Ристић и Симић. Костатује се, такође, да постоји потреба за енциклопедијским речником, као и то да је овај речник најобимнији речник са једног страног језика на српскохрватски. Аутори су очекивали да ће овај речник допринети јачању културних веза између Југославије и земаља у којима је у употреби енглески језик. У предговору је дат избор од неколико енглеских речника који су коришћени у компилацији. Исцрпне листе извора нема. О методологији примењеној при изради речника нема помена. Речник је оптерећен баластом речи које су застареле или ретко употребљаване. Српскохрватска лексика коришћена у преводу такође је, у неретким случајевима, стара и идиосинкратична. У речнику има низ техничких пропуста, изостављених страна и редова. Фонетска транскрипција је упрошћена и садржи четири знака српскохрватске латинице: š, č, ž и dž. Ристић и Симић су такође аутори *Englesko-srpskohrvatskog rečnika*, који је 1975. године издала београдска Просвета. И овај је речник лишен било каквих објашњења у вези са начином израде.

Željko Bujas, *Hrvatsko ili srpsko-engleski enciklopedijski rječnik A-Lj*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1983; *Hrvatsko ili srpsko-engleski enciklopedijski rječnik M-O*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1989. Рад на речнику је започет 1967. године, дакле деценију после изласка из штампе Енциклопедијског речника Ристића, Симића и Поповића. Сакупљена је лексикографска грађа од близу девет стотина хиљада јединица. Циљ рада је био да се изради до тада најобимнији речник, већи од енциклопедијског речника Ристића, Симића и Поповића, опсега сто педесет хиљада лексичких јединица, опште намене, али са добро заступљеним стручним и научним појмовима. Циљ је такође био да се изради речник, по речима аутора, „истински савремен и дескриптиван (дакле непрескриптиван)”. Осим његове енциклопедијске концепције,

за овај су речник значајне и неке иновације у лексикографској техници: напомене у вези са творбом речи, повремени цивилизацијски коментари уз поједине речничке јединице, упозоравање на лажне парове, итд. Британски енглески и амерички енглески су третирано као равноправни. Овај речник скрупулозно обележава американизме и брителизме. Речи које припадају општем фонду енглеске лексике нису посебно обележаване. У израду овог речника Жељко Бујас је уградио своје експертско знање и искуство у области рачунарске лингвистике, у којој је докторирао, као и у областима контрастивне лингвистике и стилистике. Бујасов властити пројекат хрватско-енглеског енциклопедијског речника је остао недовршен. Посмртно су, 1999. године, објављени његови речници: *Veliki englesko-hrvatski rječnik* и *Veliki hrvatsko-engleski rječnik*, Zagreb: Stylos Art. За свој укупан рад одликован је наградом за животно дело.

Борис Хлебец, *Основни речник енглеско-српски српско-енглески (Essential Dictionary English-Serbian Serbian-English)*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2003. Консултант на изради речника је била Владислава Фелбабов. У предговору аутор каже да је одабрао *тридесет шест хиљада најчешћих речи енглеског и српског језика и њихова најчешћа значења*. Нема података о изворима лексичке грађе, базама података и о евентуалним фреквенцијским листама на основу којих и са којих су се преузимале најчешће речи, такође ни о начину и евентуалним објективним критеријумима за установљавање фреквенције и избор најчешћих речи. Корисник речника се суочава само са излазним подацима, а шта је на улазу – не зна иако би требало да зна. Аутор надаље каже да је речник намењен широком кругу корисника – од почетника до оних који имају солидно предзнање – првенствено средњошколцима и одраслим особама које уче енглески језик, такође и студентима енглеског језика. За овај речник аутор каже да „представља оквирни минимум лексичког фонда којим би требало да влада дипломирани студент англистике”. У предговору овом речнику може се наћи и тврдња да су две главне карактеристике по којима се овај речник разликује од својих претходника: оптималан избор еквивалената и обиље граматичко-колокацијских података. Било би драгоцено за лексикографску праксу ако би аутор предочио објективне, ригорозне критеријуме који стоје иза одређења: *најчешћи* и *оптималан*. Речник је штампан у пет хиљада примерака.

Борис Хлебец, *Стандардни речник српско-енглески*, Београд: Завод за уџбенике, 2006. Консултант Александар Перић. По речима аутора, овај речник чува све одлике и предности *Основног речника* (додајем: „и недостатке”) у свом српско-енглеском делу, са једином разликом што садржи знатно више одредница, скоро педесет хиљада. Надаље, у предговору аутор каже да је речник прилагођен потребама како домаћих корисника тако и оних којима је енглески матерњи или други језик.

Борис Хлебец, *Енциклопедијски речник српско-енглески (Comprehensive Dictionary Serbian-English)*, Београд: Завод за уџбенике, 2010. Консултант Смиљка Стојановић. Издвајам неколико карактеристичних навода из ауторовог предговора. Речник садржи „досад непревазиђен број одредница – око сто

хиљада”. „Свеукупни фонд речи српског језика знатно премашује број оних које су ушле у корпус речника. Може се слободно узети да свеукупни фонд обухвата на стотине хиљада, па и читав милион лексема. Само назива биљака и инсеката има више стотина хиљада.” Ако су ове бројке тачне, излази да половину речничког фонда српског језика чине називи за биљке и инсекте. Ако додамо и називе за животиње, онда, рачунам, само један микрон српске лексике изражава активност ума и душе говорника српског језика и на располагању му је ако преводи, на пример, Хегела или Шекспира. По мишљењу аутора, израженом у предговору, овај, *Енциклопедијски речник*, „задржава битне одлике претходних речника: истанчаност у избору еквивалената, јасно разлучење значења, вођење рачуна о стилским разликама, конотацији и преливима.” Издвајам и цитат који се тиче навођења извора и литературе коришћене при састављању овог речника и, нарочито, део где се дају разлози због којих је декларација извора изостала: „Извори за речник оваквог обима морали би бити бројни. Списак свих коришћених приручника (једнојезичних и двојезичних речника, глосара, лексикона, енциклопедија, термилолошких спискова) заузео би десетак страница. Осим тога, сакупљена је и прављена и властита грађа на основу књижевних, стручних и новинских текстова, а преузета је често проверавана будући да се и међу најпоузданијим речницима поткраде понека грешка.” Аутор, дакле, сматра да би десетак страница „декларације” било непотребно, просторно и финансијско, оптерећење за речник чији је обим, без тог додатка, 1320 страна. Ако корисник речника, као ја, на пример, жели да зна које то речнике аутор сматра, како сам каже, најпоузданијим и на основу којих критеријума, остаје без одговора и начина да то сазна. Образложење методологије израде речника не постоји, такође ни листа са именима сарадника, ако су такви постојали. База података је интелектуални центар пројекта на изради речника и њен интегритет је гаранција квалитета речника, те с правом очекујемо да она буде јасно представљена.

Борис Хлебев, *Енглеско-српски / Српско-енглески речник сленга*, Београд: Београдска књига, 2006 (друго, допуњено издање). Рецензент је Драгослав Андрић – и сам аутор речника жаргона (Драгослав Андрић, *Двосмерни речник српског жаргона*, 1976), такође и један од основних извора Хлебеговог речника, што се види из списка наведене основне литературе који садржи осам референци. Очигледно да је речник наишао на добар пријем код корисника те смо сведоци његовог другог издања.

Прегледом двојезичних двосмерних речника није тешко закључити да је ова врста лексикографске праксе код нас веома заступљена. Сведоци смо огромног улагања материјалних и људских ресурса у речничку продукцију. Ова чињеница, сама по себи за похвалу, није увек праћена и адекватним, самерљивим, резултатом: базе података остају неименоване, аутори и сарадници некад непоменути, методологија недефинисана или дефинисана *ad hoc*. Фундаментално новог двојезичног речника нисмо сведоци. Примери квалитетне и узора вредне лексикографске праксе, гледано шире, у светским оквирима, постоје, само остаје да се академским интегритетом и жељом стане уз њих. Ово, разумемо, није лако јер захтева максималну флексибилност или,

чак, радикалну ревизију лексикографског хабитуса. Грешке које су неоспорно наше требало би исправити. Навела бих један речник за који мислим да је урађен *lege artis*: *Collins COBUILD English Language Dictionary*, London & Glasgow: Collins, 1987. Главни и одговорни уредник професор Џон Синклер (John McH. Sinclair). Уреднички тим и сарадници су седам година радили само на методолошкој припреми за израду речника а поставке су изложили, на 182 стране, у књизи *Looking Up. An account of the COBUILD Project in lexical computing and the development of the Collins COBUILD English Language Dictionary*. London & Glasgow: Collins ELT, 1987. Овај речник је био лучоноша у лексикографији двадесетог века и њега издвајамо као узор. Како треба да изгледа речник у будућности говори Џон Синклер у беседи, објављеној под насловом: 'The Dictionary of the Future' (John Sinclair, 1987). Нови пробој, у овом – двадесет првом веку – радикално одвајање од актуелне праксе – чини *Вордник (Wordnik Project)*, у светским размерама највећи онлајн (online) речник енглеског језика. Идејни творци овог пројекта су Ерин МекКин, Грант Берет и Орајен Монтоја (Erin McKean, Grant Barrett, Orion Montoya). Оба поменута речника, у својој замисли и реализацији, имају велики потенцијал да утичу на актуелну и будућу лексикографску праксу – без обзира на то да ли је једнојезична или двојезична – и чињеница да такви речници постоје мора се озбиљно узети у обзир, а остаје нам нада да ће тако и бити.

ЛИТЕРАТУРА

- Андрић 1976:** Драгослав Андрић, *Двосмерни речник српског жаргона*, Београд: БИГЗ.
- Антуновић-Коблишка 1957:** Milovan Antunović-Kobliška, *Srpsko-hrvatsko-engleski rečnik*. Beograd: Naučna knjiga.
- Бенсон 1970:** Morton Benson, *Englesko-srpskohrvatski rečnik*, Beograd: Prosveta.
- Бенсон 1970:** Morton Benson, *Srpskohrvatsko-engleski rečnik*, Beograd: Prosveta.
- Бенсон 1970:** Morton Benson, *Englesko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-engleski rečnik*, Beograd: Prosveta.
- Богадек 1944:** F. A. Bogadek, *New English-Croatian and Croatian-English Dictionary*, New York: G.E. Stechert & Co, 1944 (second edition); прво издање 1926.
- Бујас 1983:** Željko Bujas, *Hrvatsko ili srpsko-engleski enciklopedijski rječnik A-Lj*, Zagreb: Grafički zavod Hratske.
- Бујас 1989:** Željko Bujas, *Hrvatsko ili srpsko-engleski enciklopedijski rječnik M-O*, Zagreb: Grafički zavod Hratske.
- Бујас 1999:** Željko Bujas, *Veliki englesko-hrvatski rječnik*, Zagreb: Stylos Art.
- Бујас 1999:** Željko Bujas, *Veliki hrvatsko-engleski rječnik*, Zagreb: Stylos Art.
- Васић и Васић 2004:** Смиљка Васић и Драгољуб Васић, *Фреквенцијски речник савременог српског језика*, Београд: Институт за педагошка истраживања.

- Визентели 1925:** F. H. Vizentelly, *The Practical Standard Dictionary of the English Language*, New York.
- Дрводелић 1946:** Milan Drvodelić, *Englesko-hrvatski rječnik*, Zagreb: St. Kugli.
- Дрводелић 1982:** Milan Drvodelić, *Hrvatsko ili srpsko-engleski rječnik*, Zagreb: Školska knjiga; прво издање 1953.
- Кајен 1916:** L. Cahen, *Serbian-English and English-Serbian Pocket Dictionary*, London: Kegan Paul, Trench, Trubner & Co.
- Лохмер 1906:** Šandor Lochmer, *Englesko-hrvatski rječnik*, Senta.
- Oxford English-Serbian Student's Dictionary** (*Englesko-srpski rečnik sa srpsko-engleskim indeksom*), Oxford University Press, 2006.
- Петровић 1951:** Ilija M. Petrović, *Praktičan englesko-srpski rečnik*, Beograd: Prosveta, 1951 (drugo izdanje); прво izdanje 1933.
- Ристић/Симић/Поповић 1974:** S. Ristić, Ž. Simić, V. Popović, *Enciklopedijski englesko-srpskohrvatski rečnik*, Beograd: Prosveta.
- Ристић/Симић 1975:** Svetomir Ristić i Živojin Simić, *Englesko-srpskohrvatski rečnik*, Beograd: Prosveta.
- Srpski jezik. Rečnici i alati na webu.** Доступно на адреси: https://www.google.rs/search?site=&source=hp&q=re%C4%8Dnici+na+webu&oq=re%C4%8D&gs_l=psy-ab.1.0.35i39k1j0l3.3050.3396.0.7089.4.3.0.0.0.116.319.0j3.3.0...0...1.1.64.psy-ab..1.3.315.0..0i131k1.aTmSfNA6jTE Приступљено 30. јула 2017.
- Синклер 1987:** John Sinclair (ed.), *Looking Up. An account of the COBUILD Project in lexical computing and the development of the Collins COBUILD English Language Dictionary*, London & Glasgow: Collins ELT.
- Синклер 1987:** John Sinclair, 'The Dictionary of the Future'. Collins English Dictionary Annual Lecture Given at the University of Strathclyde, 6 May 1987, Collins Dictionaries in association with the University of Strathclyde.
- Станић 1983:** Љиљана Станић, Важни стручни приручници на енглеском језику, *Преводилац*, 1/83, Београд, 77–88.
- Филиповић 1955:** Rudolf Filipović, *Englesko-hrvatski rječnik*, Zagreb: Zora.
- Филиповић 1965:** V. Filipović, *Filozofijski rječnik*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Хлебец 2003:** Борис Хлебец, *Основни речник енглеско-српски српско-енглески (Essential Dictionary English-Serbian Serbian-English)*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Хлебец 2006:** Борис Хлебец, *Стандардни речник српско-енглески*, Београд: Завод за уџбенике.
- Хлебец 2006:** Борис Хлебец, *Енглеско-српски / Српско-енглески речник сленга*, Београд: Београдска књига (друго, допуњено издање).
- Хлебец 2010:** Борис Хлебец, *Енциклопедијски речник српско-енглески (Comprehensive Dictionary Serbian-English)*, Београд: Завод за уџбенике.
- Цветановић 1954:** Ratimir Cvetanović, *Rečnik englesko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-engleski sa engleskom gramatikom*, Sarajevo: Džepna knjiga, (treće izdanje).

Collins COBUILD English Language Dictionary, London & Glasgow: Collins, 1987.

Webster's New International Dictionary of the English Language, Springfield, 1921.

Jelisaveta K. Milojević

ONE HUNDRED YEARS OF BILINGUAL LEXICOGRAPHICAL PRACTICE:
ENGLISH-SERBIAN AND SERBIAN-ENGLISH DICTIONARIES FROM 1908
TO TODAY

Summary

This work deals with the history of Serbian bilingual lexicography through the example of English-Serbian and Serbian-English dictionaries published in the past century. The overview encompasses the first bilingual dictionaries that were written for the Serbian diaspora as well as the latest electronic lexicographical resources that are available via dictionary web portals and pocket electronic dictionaries, or as applications and downloads for mobile devices. Exclusive consideration is given to general, not specialized, dictionaries. As an informative, critical overview, this work describes and compares the macro- and micro- structures of the dictionaries with regard to the stratum/strata and scope of the vocabulary from which lemmas are selected and the principles underlying their ordering, the categories of the grammatical information provided for each lemma in individual entries, their lexicographic solutions, and the phonetic, morphological, semantic, syntactic, and stylistic information they offer. Serbian lexicographical practice is considered within the context of contemporary global trends.

Key words: lexicography, bilingual lexicography, general dictionaries.